

KELAJAK MADANIYATI: GLOBALLASHUV, TEXNOLOGIYA, YANGI QADRIYATLAR VA MADANIY O'ZGARISHLAR

Charos Ibragimova Raximovna

"STONE CRAFTERS" MCHJ rahbari

rahimovna.charos@bk.ru

Annotatsiya: Bugungi dunyo tez sur'atlar bilan rivojlanib borar ekan, madaniyat ham bu o'zgarishlardan chetda qolmaydi. Globallashuv, texnologik yuksalish, ekologik xavotirlar, va jamiyatning yangi qadriyatlari kelajak madaniyatining shakllanishiga asosiy omillar sifatida qaraladi. Madaniyat har doim jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy jarayonlariga moslashib kelgan bo'lsa, endilikda u insoniyatning global miqyosdagi muammolariga ham javob izlamoqda. Ushbu maqolada kelajak madaniyatining asosiy yo'nalishlari, texnologik taraqqiyotning ta'siri, yangi qadriyatlar, hamda madaniy o'zgarishlarning ko'rinishlari haqida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: madaniyatshunoslik, kelajak texnologiyalari, innovatsiya, sun'iy intellekt, ta'lim, sivilizatsiya, ommaviy madaniyat.

Abstract: As today's world is developing rapidly, culture is not left out of these changes. Globalization, technological advancement, environmental concerns, and new societal values are seen as key factors in shaping future culture. Culture has always adapted to the social, economic and political processes of society, but now it is also looking for answers to the problems of humanity on a global scale. In this article, we will talk about the main directions of the culture of the future, the impact of technological development, new values, and the manifestations of cultural changes.

Key words: cultural studies, future technologies, innovation, artificial intelligence, education, civilization, popular culture.

Globallashuv va madaniyatning kelajakdagi shakllari

Globallashuv jarayonlari milliy madaniyatlar o'rtasidagi chegaralarni yo'q qilish bilan birga, ularning o'ziga xosligini saqlab qolish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu jarayon ikki qirrali qilichga o'xshaydi: bir tomondan, madaniy xilma-xillikni boyitadi, boshqa tomondan esa, ayrim milliy madaniyatlarni yo'q bo'lish xavfi bilan yuzma-yuz qoldiradi.

- Madaniy gibrizatsiya: Turli madaniyatlarning o'zaro aralashishi kelajakda yangi madaniy shakllar, gibriz madaniyatlar paydo bo'lishiga olib keladi. [1] Bu jarayon musiqa, moda, gastronomiya, va hatto kun tartibidagi odatlar kabi sohalarda ham yaqqol ko'rinadi.[2] Misol tariqasida, bugungi kunda yoshlar orasida keng tarqalgan "fusion" oshxona turlarini keltirish mumkin, bu turli milliy taomlar elementlarini birlashtirib, yangi ta'm va ko'rinishlarni yaratadi.

- Madaniy imperializm: Boshqa tomondan, kuchli iqtisodiy va siyosiy ta'sirga ega bo'lgan madaniyatlar o'zlarini kam rivojlangan yoki kichikroq madaniyatlarga majburan singdirishi mumkin. Bu jarayon kelajakda madaniy xilma-xillikka tahdid soladi va ayrim milliy an'analar, urf-odatlar yo'qolish xavfi ostida qoladi. Globallashuvning bu salbiy tomoni madaniyatshunoslikda "madaniy imperializm" deb ataladi.

- Global madaniy identitet: Milliy chegaralar tobora o'z ahamiyatini yo'qotib, odamlar global miqyosda madaniy identitet shakllantira boshlaydi. Bunda global fuqarolik tushunchasi rivojlanadi va kelajak avlodlari uchun milliydan ko'ra global identitet muhimroq bo'lib qoladi. [3] Buning natijasida yangi avlodlar o'zini biror millatga bog'liq bo'lishdan ko'ra, butun dunyoga tegishli his qiladi.

Texnologik rivojlanishning madaniyatga ta'siri

Texnologik yuksalish kelajak madaniyatining shakllanishida eng muhim omillardan biri bo'lib qoladi. Axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt, robototexnika, va virtual haqiqat kabi innovatsiyalar madaniyatni yaratish, tarqatish va iste'mol qilish jarayonlariga tubdan o'zgartirishlar kiritadi.

- Raqamli madaniyat: raqamli texnologiyalar madaniyatning yangi shakllarini yaratadi va bu jarayon raqamli san'at, virtual haqiqat, va ijtimoiy tarmoqlar orqali ifodalanadi. Kelajakda madaniyatni iste'mol qilish va yaratishda raqamli muhitning ahamiyati yanada ortib boradi. Masalan, bugungi kunda "NFT" (Non-Fungible Token) texnologiyasi orqali raqamli san'at asarlari sotuvga qo'yiladi va bu jarayon kelajakda yanada kengayishi kutilmoqda.[4]
- Sun'iy intellekt va kreativlik: sun'iy intellekt (SI) madaniyatni yaratish jarayonlarida inson bilan hamkorlik qilib, yangi ijodiy imkoniyatlarni ochib beradi. SI yordamida musiqalar yaratish, hikoyalar yozish, yoki tasviriy san'at asarlarini yaratish endilikda haqiqatga aylanmoqda. Kelajakda bu texnologiyalar inson ijodkorligini boyitishga xizmat qiladi va yangi turdagi ijodiy hamkorlik imkoniyatlarini ochib beradi.
- Madaniy merosni saqlash va arxivlash: Raqamli texnologiyalar yordamida madaniy merosni saqlash va arxivlashning yangi usullari paydo bo'ladi. Kelajakda qadimiy madaniyatlar va an'analar raqamli formatlarda saqlanib, ularni o'rganish va yetkazish jarayonlari yanada qulaylashadi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar yordamida madaniy merosni qayta tiklash va saqlab qolish imkoniyatlari ham kengayadi.

Yangi qadriyatlar va madaniy o'zgarishlar

Kelajak madaniyati jamiyatning yangi qadriyatlari va global muammolarga bo'lgan javoblari bilan shakllanadi. Bu jarayon ekologik, ijtimoiy va axloqiy masalalarga e'tibor qaratib, yangi urf-odatlar va madaniy shakllar yaratishga olib keladi.

- Ekologik madaniyat: Kelajak madaniyatida ekologik masalalar asosiy o'rinlardan birini egallaydi. Global isish, ekologik inqirozlar va tabiiy resurslarning tugashi xavfi insoniyatni tabiat bilan yanada uyg'un yashashga majbur qiladi. [5] Ekologik ongli madaniyat shakllanadi va bu urf-odatlardan tortib, iqtisodiy va siyosiy qarorlarga bo'lgan barcha sohalarga ta'sir qiladi.
- Inson huquqlari va ijtimoiy adolat: kelajak madaniyati inson huquqlarini himoya qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlashga asoslangan qadriyatlar bilan shakllanadi. Bunda jinsiy

tenglik, irqiy adolat va inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan yangi urf-odatlar paydo bo'ladi. Madaniyatshunoslik bu jarayonlarni tahlil qilib, jamiyatdagi madaniy o'zgarishlarni tushunishga yordam beradi.

- Transmilliy madaniy identitet: milliy identitet tushunchasi o'z ahamiyatini yo'qotib, transmilliy identitet shakllanadi.[6] Bu jarayon insoniyatning global miqyosda o'zaro bog'liqligini anglash va birgalikda yashashga intilishni kuchaytiradi. Kelajakda madaniyatning transmilliy shakllari rivojlanadi va bu jarayon yangi madaniy shakllarni yaratishga olib keladi.

Madaniyatning kelajakdagi sinovlari va imkoniyatlari

Kelajak madaniyatini shakllantiruvchi omillar qatorida ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlar bilan bog'liq qiyinchiliklar va imkoniyatlar ham muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlar kelajak madaniyatini qiyin sinovlar orqali o'tishiga majbur qilishi mumkin.

- Madaniy assimilyatsiya va yo'qolish xavfi: globallashtiruv va texnologik rivojlanish jarayonida ayrim kichik madaniyatlar yo'qolish xavfi bilan yuzma-yuz keladi. Kelajakda madaniy xilma-xillikni saqlab qolish va milliy madaniyatlarni himoya qilish jarayonlari yanada dolzarb bo'lib qoladi.

- Madaniy texnologiyalar va etik masalalar: texnologik rivojlanish madaniyatga o'zining ijobiy ta'siridan tashqari, bir qator etik masalalarni ham olib keladi. Sun'iy intellektning ijodiy jarayonlardagi roli, raqamli san'atning huquqiy va axloqiy jihatlari, va madaniy merosning raqamli shakllarda saqlanishi kelajakda katta muhokamalarga sabab bo'lishi mumkin.[7]

- Global madaniy hamkorlik: kelajakda madaniyatlar o'rtasidagi global hamkorlik jarayonlari yanada kuchayadi. Bu jarayon madaniy almashinuvlarni oshiradi va milliy madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro hurmat va hamkorlikni mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, kelajak madaniyati globallashtiruv, texnologik rivojlanish, va yangi qadriyatlar bilan shakllanadi. Ushbu jarayonlar madaniyatni yanada boyitadi, biroq shu bilan birga, ayrim sinovlar va muammolarni ham olib keladi. Texnologik taraqqiyot

madaniyatni yaratish va iste'mol qilish jarayonlarini tubdan o'zgartiradi, globallasuv esa madaniyatlar o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi. Kelajakda insoniyat madaniy merosini saqlab qolish, yangi madaniy shakllar yaratish va global muammolarga javob topish uchun yanada uyg'un va hamkorlikda harakat qilishga intiladi.

Kelajak madaniyatining shakllanishi insoniyatning umumiy qadriyatlari va global muammolarni hal qilishga bo'lgan intilishiga bog'liq bo'ladi. Bu jarayonlar kelajak madaniyatini yanada rang-barang, innovatsion va global miqyosda uyg'un qilishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press
2. Bauman, Z. (2011). *Culture in a Liquid Modern World* Polity Press
3. Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*. Wiley-Blackwell
4. Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications
5. Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. NYU Press
6. Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Sage Publications
7. Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media*. Stanford University Press